

Facultat de Psicologia

Treball de Fi de Grau

Disseny d'una proposta d'innovació curricular en la
disciplina d'Educació Física a l'etapa superior d'Educació
Secundària Obligatoria per a la integració de persones
dissidents al binarisme de gènere i persones Trans*

Autora: Marina Castro Martínez

Tutora: Pilar Escotorin Soza

Curs acadèmic 2021 – 2022

Proposta d'innovació curricular

Els aspectes que conformen el currículum d'Educació Física (extret del document "Competències bàsiques de l'àmbit de l'Educació Física, identificació i desplegament a l'Educació Secundària Obligatòria", elaborat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya) són:

- Objectius
- Actuacions per facilitar la millora de bons ambients de treball en l'EF
- Dimensions amb els seus respectius continguts
- Competències
- Criteris d'avaluació

S'ha considerat adient adjuntar les categories generades en aquest treball entre l'apartat d'objectius i el d'actuacions facilitadores, en tractar-se d'un seguit de consideracions que cal tenir en compte transversalment, al llarg de tot el procés educatiu i paral·lelament al desenvolupament de les diverses dimensions i competències destacades. A part, també es destaquen un conjunt d'aspectes formatius dirigits a l'equip docent així com un recull de requisits i condicions referides a l'equip directiu del centre escolar per tal de poder construir un sistema educatiu que disposi dels recursos necessaris per combatre les situacions per discriminació LGTBIQ+fòbica i relacionades amb dissidències a la normativitat binària. A continuació s'exposen, primerament els continguts dels apartats en qüestió ja presents en el currículum (a tall de contextualització) i seguidament, els aspectes afegits que caracteritzen la innovació.

La primera part de la proposta d'innovació s'inclou dins l'apartat dels **objectius**, que originalment són:

- 1) Conèixer els trets que defineixen una activitat física saludable i els beneficis que l'activitat física comporta per a la salut individual i col·lectiva.
- 2) Valorar la pràctica regular d'activitat física com a mitjà de millora de la salut i de la qualitat de vida.

- 3) Fer activitats físiques dirigides a la millora de l'eficiència i la riquesa motriu i la millora de la condició física per respondre davant de diferents situacions.
- 4) Manifestar autonomia en l'organització i planificació de l'activitat física, consolidada com hàbit de vida saludable.
- 5) Conèixer les normes principals de seguretat i mesures preventives i actuar amb respecte i cura de l'entorn en les activitats en el medi natural.
- 6) Practicar diferents activitats físiques, esportives i recreatives en l'àmbit de la competició i en el temps de lleure per a la millora de la condició física.
- 7) Utilitzar el cos com a eina de comunicació, expressió i creació.
- 8) Valorar les capacitats individuals, acceptar les diferències individuals i potenciar l'afany de millora personal.
- 9) Mostrar habilitats i actituds de respecte, treball en equip i esportivitat en la participació d'activitats, jocs i esports, independentment de les diferències culturals, socials i d'habilitat.
- 10) Adoptar una actitud crítica davant del tractament del cos, l'activitat física i l'esport en la societat actual i valorar-ne els aspectes positius.

A part, s'ha considerat la incorporació dels següents objectius a tenir en compte pel professorat per tal d'aconseguir una optimització en el desenvolupament de la praxi educativa:

- Desenvolupar un sistema d'actuació sòlid per prevenir i saber fer front a les discriminacions.
- Manifestar comportaments prosocials de respecte envers la diversitat.
- Vetllar per la dignitat i els drets de les persones LGBTIQ+ oferint-los espais segurs i de lliure expressió.
- Transmetre coneixement sobre aspectes que conformen la diversitat sexual i la variabilitat de gènere i fomentar una educació que ho transmeti.
- Promoure l'ús d'un llenguatge inclusiu.
- Fomentar la prevenció d'actituds, comportaments i comentaris LGTBIQ+fòbics que impliquin prejudicis estereotipats i discriminació per raó d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere.

- Apostar per la validació de la veu de totes les companyes per igual.
- Treballar les dinàmiques de poder a l'aula i l'adultocentrisme.
- Atorgar rellevància al bon estat físic així com mental de l'alumnat.
- Apostar per una col·laboració i participació activa per part de tots els agents que conformen el centre.
- Reduir la realització d'activitats on es fa una segregació dels alumnes per sexe.
- Educar en un discurs que contempli totes les possibilitats anatòmiques, és a dir, visibilitzar la intersexualitat.
- Treballar les habilitats comunicatives: entre el mateix professorat, professorat-alumnat i professorat-famílies.

Seguidament, pel que fa a l'apartat en el currículum on s'especifiquen el conjunt d'actuacions per a facilitar la **millora de bons ambients de treball** en l'assignatura d'Educació Física hi consten els següents aspectes:

- Adaptar-se al ritme de treball dels alumnes, sense generar incomoditats que perjudiquin l'ambient de treball (com donar massa poc temps per a les activitats proposades o allargar-les excessivament).
- Evitar fer comentaris personals als alumnes en públic, excepte en el cas que es tracti de posar en valor alguna actuació en particular.
- Promoure l'empatia, ja que és un element facilitador de la comunicació.
- Prioritzar la vivència i el gaudi de l'experimentació de les propostes per sobre de la correcció de les destreses o habilitats motrius.
- Valorar i promoure l'espontaneïtat i l'originalitat, així com la millora plàstica i estètica de la comunicació.
- Mostrar una actitud entusiasta pels continguts d'expressió corporal.
- Incorporar el treball dels valors de respecte (vegeu la competència 4) en tot el treball d'expressió corporal.

Es proposa la incorporació dels següents punts:

- Atendre i cuidar les preferències manifestades per una persona referides al nom i identitat sentida amb els que s'identifica.
- Parar especial atenció als contextos on hi hagi una segregació per sexes (lavabos, vestuaris, vestir amb uniformes) i atendre i considerar la diversitat adequadament.
- Garantir en tot cas la confidencialitat de l'alumne/a així com el seu dret a la intimitat.
- Valorar la diversitat fent que esdevingui una oportunitat educativa enriquidora per a tothom.
- Oferir espais a l'alumne/a per, si s'escau, que pugui expressar les seves incomoditats amb el professorat de manera segura.

D'altra banda, també es valora la incorporació d'un conjunt **d'aspectes formatius** altament recomanables dirigits a l'equip docent. Per tal d'optimitzar el procés educatiu i convertir les aules en espais de lliure expressió i respectuosos envers la diversitat, és important que l'equip de professionals que supervisa l'activitat educativa rebi formació sobre: educació i diversitat sexual, diversitat de gènere i identitats no binàries, diversitat LGBTIQ+, ús d'un llenguatge inclusiu i alternatives als models hegemònics de la masculinitat. Adquirir coneixement sobre aquestes temàtiques pot permetre el desenvolupament d'una activitat educativa molt enriquidora i respectuosa envers la diversitat. Tan crucial és rebre formació com educar sota la fonamentació d'aquesta.

Per finalitzar, amb l'objectiu de què tots els aspectes esmentats es tinguin en consideració i, conseqüentment cessi l'assetjament per raons de diversitat sexual, el centre escolar i, per tant **l'equip directiu** ha de poder assegurar el compliment de les següents condicions:

- Disposar d'un protocol d'assetjament per raó de LGTBIQ+fòbia i discriminació a la diversitat sexual i de gènere ben definit, conegut i accessible per tots els agents professionals del centre. Resulta primordial fomentar el diàleg comunitari dels agents

educatius envers aquest protocol. Aquest, es tracta d'un document model i cal adaptar-lo a les necessitats requerides per cada cas particular.

- Oferir un sistema de coordinació, cohesió i suport entre els diversos agents educatius formats: el pes mai ha de recaure sobre un/a professor/a en particular.
- Incloure en els diversos documents institucionals les pautes d'actuació i mesures atencionals del protocol.
- Apostar per la contínua formació del professorat, l'alumnat, les famílies i de tots els agents del centre educatiu.
- Establir un contacte directe amb entitats i associacions professionals dedicades a orientar, assessorar i acompanyar en situacions d'assetjament.
- Proporcionar una col·laboració entre l'àmbit educatiu i l'àmbit sanitari.

Paral·lelament a tot això i a través de l'opinió experta en l'àmbit curricular de la professora d'EF que a més, és ex-viceirectora acadèmica, exdegana d'educació en una universitat xilena i experta curricular, s'ha considerat que per a l'adequada construcció d'una innovació curricular en la disciplina d'EF cal tenir en compte **4 aspectes fonamentals**:

1. Transitar de la concepció binària independent d'aprenentatge-ensenyament a una visió holística d'ensenyament-aprenentatge, on aprenem tothom de tothom.
2. Atorgar importància a la transició entre els continguts i els objectius d'aprenentatge.
3. Contemplar la classe d'EF com un espai on s'aprofita el plaer de jugar, d'adonar-se del que s'està experimentant i d'aprendre a manifestar a la resta de persones el que s'ha adquirit. Intentar no reproduir classes amb l'esquema tradicional d'escalfament, part principal i part final i tenir en compte una reconceptualització de l'aula com a espai relacional i experimental.
4. Transitar de la qualificació elemental a una autèntica avaluació que consideri la multidimensionalitat de la naturalesa humana.